

Προφορικός και Γραπτός λόγος – Διάλογος

Πηνελόπη Στράτη

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Προφορικός και Γραπτός Λόγος - Διάλογος

Δημιουργός: Πηνελόπη Στράτη

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Διδακτικό αντικείμενο: Νεοελληνική Γλώσσα

Διδακτική ενότητα: Ο Λόγος. Ι. Προφορικός και γραπτός λόγος. ΙΙ. Διάλογος.

Χρονική διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης: Εξοικείωση με την αναζήτηση διαδικτυακών πόρων, με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στο διδακτικό σενάριο που ακολουθεί επιχειρείται η αξιοποίηση πολυμεσικού διαδικτυακού υλικού με στόχο την επισήμανση στοιχείων του προφορικού και του γραπτού λόγου στα οποία δεν δίνεται έμφαση στο σχολικό βιβλίο, τη μεταξύ τους σύγκριση και τον έλεγχο των επικρατουσών σχετικών απόψεων, καθώς και τη βιωματική δημιουργία πολυτροπικού λόγου, που ενέχει τον προφορικό και γραπτό λόγο σε συνδυασμό με μη λεκτικούς-εικονικούς επικοινωνιακούς κώδικες. Επιχειρείται επίσης η διερεύνηση της αξιοποίησης των παραπάνω μορφών λόγου για τη δημιουργία επικοινωνιακού διαλόγου, η ανίχνευση της δυναμικής του τηλεοπτικού διαλόγου, η ανάδειξη της σημασίας του διαλόγου για τις διάφορες εκφάνσεις της ατομικής και της συλλογικής ζωής, και η ιχνηλάτηση των στοιχείων του λογοτεχνικού διαλόγου.

ΣΤΟΧΟΙ

➤ Γνωστικοί

- ✘ Να ασκηθούν οι μαθητές στον εντοπισμό των εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών γνωρισμάτων του προφορικού λόγου, να ανιχνεύσουν τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους κατά την προφορική ομιλία και να αντιληφθούν το ρόλο τους ως στοιχείων δηλωτικών της ιδιοσυγκρασίας και ψυχοσυναισθηματικής κατάστασης των ομιλητών.
- ✘ Να ασκηθούν στην απομαγνητοφώνηση του προφορικού λόγου και να κατανοήσουν τη σχέση των παραγλωσσικών στοιχείων του προφορικού λόγου με τα σημεία στίξης του γραπτού.
- ✘ Να συγκρίνουν τον προφορικό με το γραπτό λόγο ως προς τη σχέση πομπού-δέκτη, τη χρονική διάρκεια του λόγου, το λεξιλόγιο, τη διατύπωση, τη σύνταξη, την οργάνωση, τη συνοχή και τη συνεκτικότητα του λόγου.
- ✘ Να ασκηθούν στην παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου.
- ✘ Να διερευνήσουν την προτεραιότητα μιας από τις δύο μορφές λόγου, προφορικής και γραπτής, ή την ισοτιμία τους και να διαμορφώσουν προσωπική γνώμη.
- ✘ Να ελέγξουν τη στερεοτυπική άποψη ότι ο προφορικός λόγος είναι αφρόντιστος και ο γραπτός επιμελημένος.
- ✘ Να ασκηθούν στην παραγωγή πολυτροπικού κειμένου.
- ✘ Να μελετήσουν τον ρόλο του συντονιστή και των ομιλητών σε έναν διάλογο, εξειδικεύοντας στον τηλεοπτικό διάλογο, και να διερευνήσουν τη δυνατότητα των

τηλεθεατών να έχουν πλήρη εποπτεία των τεκταινομένων.

- ✘ Να κατανοήσουν τη συνεισφορά του διαλόγου στις διαπροσωπικές και συλλογικές σχέσεις.
- ✘ Να διερευνήσουν τη λειτουργία του διαλόγου στα λογοτεχνικά κείμενα.

➤ **Παιδαγωγικοί**

- ✘ Να προσεγγίσουν τη γνώση με αυτενέργεια, αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
- ✘ Να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης.
- ✘ Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής και ομαδικής μάθησης.
- ✘ Να δραστηριοποιηθούν στη βιωματική μάθηση.
- ✘ Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.

➤ **Αξιοποίησης ΤΠΕ**

- ✘ Να ασκηθούν στη χρήση των ΤΠΕ για εκπαιδευτικούς σκοπούς, προκειμένου να αποκτήσουν θετική στάση απέναντί τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✘ Να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε αυθεντικές επικοινωνιακές ανάγκες που οι Τ.Π.Ε. δημιουργούν.
- ✘ Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο διαδίκτυο, ώστε να οδηγηθούν σε εύστοχες επιλογές των εκάστοτε κατάλληλων πληροφοριών.
- ✘ Να ασκηθούν στην κριτική αντιμετώπιση των πολιτικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και ιδεολογικών αποχρώσεων του διαδικτυακού υλικού.

➤ **Καλλιέργειας γραμματισμού**

Κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου καλλιεργούνται οι μορφές του κλασικού γραμματισμού, του νέου γραμματισμού με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της παραγωγής πολυτροπικών κειμένων, καθώς και του κριτικού γραμματισμού, εφόσον δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να επεξεργαστούν κριτικά τους πόρους που τους παρέχονται, αλλά και να ελέγξουν αν ευσταθούν ορισμένες παγιωμένες αντιλήψεις σχετικά με τον προφορικό και τον γραπτό λόγο.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

➤ **Παρουσίαση του θέματος και σύνδεση με τη σχολική πραγματικότητα**

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί εστιάζεται, αφενός, στη σχέση του προφορικού με τον γραπτό λόγο και στη συνύπαρξή τους στον πολυτροπικό λόγο και, αφετέρου, στη συμβολή των γνωρισμάτων τους για την παραγωγή προφορικού και γραπτού διαλόγου. Εντάσσεται στην ενότητα «Ο Λόγος» του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ Λυκείου και αξιοποιεί λογοτεχνικά κείμενα που διδάσκονται στο μάθημα της Λογοτεχνίας της ίδιας τάξης.

➤ **Μεθοδολογία της διδασκαλίας, προαπαιτούμενες γνώσεις και ρόλοι διδάσκοντος-διδασκομένων**

Εφόσον κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου στο σχολικό εργαστήριο ακολουθείται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση η εξοικείωση των μαθητών με αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας. Θεωρείται επίσης απαραίτητη η εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο και με τη χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου. Ένας μαθητής ορίζεται ως συντονιστής όλων των ομάδων, ενώ σε κάθε ομάδα ορίζεται ένας μαθητής ως γραμματέας και ένας ως υπεύθυνος διαδικτυακής έρευνας και χρήσης υπολογιστή. Οι μαθητές συναποφασίζουν και

συνεργάζονται και για την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου και για την εκπόνηση των δραστηριοτήτων των φύλλων εργασίας στο σχολικό εργαστήριο. Παράλληλα, τους δίνεται η δυνατότητα να αναστοχαστούν κατ' ιδίαν και να παράγουν γραπτό, πολυτροπικό και διαλογικό λόγο σε ατομική εργασία στο σπίτι. Ο ρόλος του διδάσκοντος είναι διαμεσολαβητικός, συμβουλευτικός και εμπνευστικός, ενθαρρύνοντας τη διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση.

➤ **Ενδεικτική χρονική κατανομή των μαθητικών δραστηριοτήτων**

✖ **1ο διδακτικό δίωρο: Επισήμανση των στοιχείων της ομιλίας**

Αρχικά χρησιμοποιείται ένα σχετικό κείμενο από τον Κόμβο για την ελληνική γλώσσα για την ανίχνευση εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών στοιχείων του προφορικού λόγου. Στη συνέχεια αξιοποιείται το βίντεο προκειμένου να εντοπιστεί η σκοπιμότητα και η αποτελεσματικότητα της χρήσης των εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών στοιχείων κατά την προφορική ομιλία, καθώς και η σχέση τους με την ιδιοσυγκρασία ή την ψυχοσυναισθηματική κατάσταση των ομιλητών. Διερευνάται τέλος ο τρόπος εκμετάλλευσης από τον δημιουργό του βίντεο των εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών στοιχείων του προφορικού λόγου.

✖ **2ο και 3ο διδακτικό δίωρο: Σύγκριση του προφορικού και γραπτού λόγου**

Αξιοποιείται το βίντεο προκειμένου οι μαθητές να μετατρέψουν αυθεντικό προφορικό λόγο από τηλεοπτική συνέντευξη σε γραπτό και να συσχετίσουν τα παραγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου με τα σημεία στίξης του γραπτού. Διερευνάται ταυτόχρονα η δυνατότητα διάκρισης μιας αυθόρμητης από μια προσχεδιασμένη συνέντευξη μέσω της επισήμανσης των παραγλωσσικών στοιχείων του λόγου του ομιλητή. Έπειτα διενεργείται σύγκριση των γνωρισμάτων του προφορικού και του γραπτού λόγου και διερευνάται η προτεραιότητα ενός από τα δύο είδη λόγου ή η ισοτιμία τους, με την αξιοποίηση διαδικτυακών κειμένων (από την Πύλη για την ελληνική γλώσσα, ιστολόγια και εφημερίδες). Επιχειρείται στη συνέχεια έλεγχος της στερεοτυπικής σχέσης πρόχειρος προφορικός–επιμελημένος γραπτός λόγος με αναστοχασμό των μαθητών πάνω στα κείμενα που οι ίδιοι δημιούργησαν. Στο τέλος καλούνται οι μαθητές να δημιουργήσουν και να αναρτήσουν στο σχολικό ιστολόγιο ένα πολυτροπικό κείμενο, με στόχο τη σύγκριση του προφορικού και γραπτού λόγου με τον πολυτροπικό, σε σχέση με τον βαθμό πρόσληψης του μηνύματός τους από τον δέκτη και την ενσυνείδητη ή ασυνείδητη επίδραση που ασκούν σε αυτόν.

✖ **4ο διδακτικό δίωρο: Διάλογος**

Μέσω του βίντεο ανιχνεύεται η λειτουργία του διαλόγου σε μια τηλεοπτική συζήτηση, ο ρόλος των εξωγλωσσικών στοιχείων του ομιλητή, ο ρόλος του συντονιστή στην κατανομή του τηλεοπτικού χρόνου, η προσαρμογή του λόγου των ομιλητών στον τηλεοπτικό χωροχρόνο, αλλά και ο ρόλος της σκηνοθετικής οπτικής στην παρουσίαση του διαλόγου. Επιχειρείται στη συνέχεια να αναδειχθεί η σημασία του διαλόγου στις διαπροσωπικές και στις συλλογικές σχέσεις. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιείται υλικό από τις εικόνες της Wikipedia (πίνακας ζωγραφικής) και οπτικά ερεθίσματα από το διαδίκτυο. Τέλος, γίνεται προσπάθεια να αξιοποιηθούν διδαγμένα στο μάθημα της Λογοτεχνίας κείμενα, προκειμένου να διερευνηθεί ο ρόλος του διαλόγου σε αφηγηματικά και θεατρικά κείμενα και να παραχθεί διαλογικό κείμενο με τη μορφή συνέντευξης από τους ίδιους τους μαθητές.

➤ **Υποστηρικτικό υλικό και εργαλεία**

Σχολικό εγχειρίδιο, φύλλα εργασίας, διαδίκτυο, φυλλομετρητής, μηχανή αναζήτησης, ιστολόγια, πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, βιντεοπροβολέας.

➤ **Δικτυογραφία**

www.komvos.edu.gr

www.greek-language.gr

www.youtube.com

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=118742>

<http://gndim.blogspot.com/>

http://en.wikipedia.org/wiki/File:David_-_The_Death_of_Socrates.jpg

<http://www.google.gr/imghp?hl=el>

https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/iframe.html?id=76&heading=2

➤ **Αξιολόγηση του σεναρίου**

Κατά τη διεξαγωγή του παραπάνω διδακτικού σεναρίου δόθηκε η ευκαιρία στους μαθητές να ασκηθούν στον εντοπισμό των εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών γνωρισμάτων του προφορικού λόγου, να ανιχνεύσουν τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους κατά την προφορική ομιλία και να αντιληφθούν τον ρόλο τους ως στοιχείων δηλωτικών της ιδιοσυγκρασίας και ψυχοσυναισθηματικής κατάστασης των ομιλητών. Είχαν επιπλέον την ευκαιρία να ασκηθούν στην απομαγνητοφώνηση του προφορικού λόγου και να κατανοήσουν τη σχέση των παραγλωσσικών στοιχείων του προφορικού λόγου με τα σημεία στίξης του γραπτού. Συγκρίνοντας τον προφορικό με τον γραπτό λόγο ως προς τη σχέση πομπού-δέκτη, τη χρονική διάρκεια του λόγου, το λεξιλόγιο, τη διατύπωση, τη σύνταξη, την οργάνωση, τη συνοχή και τη συνεκτικότητα του λόγου, αλλά και ασκούμενοι στην παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου, διαπίστωσαν την ισοτιμία των δύο μορφών λόγου. Μελετώντας τον ρόλο του συντονιστή και των ομιλητών στον διάλογο κατανόησαν τη συνεισφορά του διαλόγου στις διαπροσωπικές και συλλογικές σχέσεις και διερεύνησαν τη λειτουργία του διαλόγου στα λογοτεχνικά κείμενα. Το σενάριο, τέλος, αποδείχθηκε αποτελεσματικό, εφόσον οι μαθητές αξιοποίησαν πολυμεσικό διαδικτυακό υλικό, συνεργάστηκαν και αναστοχάστηκαν τόσο για τη βιωματική δημιουργία πολυτροπικού λόγου όσο και για τον έλεγχο στερεοτυπικών απόψεων σχετικά με τον γραπτό και προφορικό λόγο και τον διάλογο.

1ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Επισημαίνω τα στοιχεία της ομιλίας, 2 διδακτικές ώρες

Α΄ Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- ✖ Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 6 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν μαθητή ως γραμματέα και έναν ως υπεύθυνο για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας μαθητής να αναλάβει τον ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει έναν φάκελο με τον τίτλο “Προφορικός-γραπτός λόγος”, στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.
- Χρησιμοποιώντας τον φυλλομετρητή σας, να βρείτε μέσω μιας μηχανής αναζήτησης την Πύλη για την ελληνική γλώσσα (www.greek-language.gr) και να μπειτε στον Κόμβο για την ελληνική γλώσσα εντοπίζοντας το σχετικό εικονίδιο στην αρχική σελίδα (εναλλακτικά, μπορείτε να μπειτε κατευθείαν στον Κόμβο στη διεύθυνση www.komvos.edu.gr). Στην ενότητα Γλώσσα: Θεωρία-Διδασκαλία και στο σχετικό ευρετήριο του Λεξικού όρων να εντοπίσετε το λήμμα «Παραγλωσσικά ή εξωγλωσσικά στοιχεία» και να διαβάσετε προσεκτικά τις παρεχόμενες πληροφορίες. Να συμβουλευθείτε σχετικά και το σχολικό σας εγχειρίδιο.

Β΄ Φάση: Εργασία κατά ομάδες

- Με βάση τις παραπάνω πληροφορίες, η κάθε ομάδα να κατασκευάσει έναν πίνακα στο πρόγραμμα επεξεργαστή κειμένου, όπου θα διακρίνει τα παραγλωσσικά από τα εξωγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου.
- Μέσω μιας μηχανής αναζήτησης να μπειτε στο You Tube (www.youtube.com) και στην αναζήτηση να πληκτρολογήσετε: « Ένας ντεκορατέρ για τη Βουλή (Κανέλλη-Γεωργιάδης)» (διάρκεια του βίντεο 2΄. 42΄΄).
- ✖ Παρακολουθώντας το βίντεο να καταγράψετε σε ομάδες, όπως προτείνεται στη συνέχεια, τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου των προσώπων που εμφανίζονται, ελέγχοντας και εμπλουτίζοντας τα στοιχεία του πίνακα που έχετε κατασκευάσει.
- ✖ 1η και 2η ομάδα: της Λιάνας Κανέλλη. Τι συμπεράσματα βγάξετε για την ψυχοσυναισθηματική της κατάσταση;
- ✖ 3η και 4η ομάδα: του Άδωνη Γεωργιάδη. Τι συμπεράσματα βγάξετε για την ψυχοσυναισθηματική του κατάσταση;
- 5η και 6η ομάδα: του Κωνσταντίνου Τζούμα και του Νίκου Σεργιανόπουλου. Λαμβάνοντας υπόψη σας το γεγονός ότι είναι ηθοποιοί, τι συμπεράσματα βγάξετε για την ψυχοσυναισθηματική κατάσταση των ανθρώπων που υποδύονται;

Γ΄ Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- Καταρχάς, να παρουσιάσετε κατά ομάδες στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.
- Στη συνέχεια, στηριζόμενοι στα παραπάνω αποτελέσματα, να συζητήσετε σχετικά με το ρόλο των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων ως στοιχείων δηλωτικών είτε της γενικότερης ιδιοσυγκρασίας είτε της ψυχοσυναισθηματικής κατάστασης των ομιλητών σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Να καταγράψετε τα συμπεράσματα της συζήτησης στο τετράδιό σας με τη μορφή σημειώσεων από προφορικό λόγο.
- Τέλος, να διερευνήσετε τον λόγο δημιουργίας του συγκεκριμένου βίντεο, λαμβάνοντας υπόψη σας ότι πρόκειται για συρραφή, και να συζητήσετε τον τρόπο με τον οποίο εκμεταλλεύτηκε ο δημιουργός του τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία των ομιλητών για να πετύχει τον σκοπό του. Να καταγράψετε τα συμπεράσματα της συζήτησης στο τετράδιό σας με τη μορφή σημειώσεων από προφορικό λόγο.

Δ' Φάση: Ατομική εργασία για το σπίτι

- Αξιοποιώντας τις σημειώσεις σας, να γράψετε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα, στο οποίο θα αναφέρεστε στη σημασία και τον ρόλο των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών γνωρισμάτων του προφορικού λόγου ενός ομιλητή.

2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Συγκρίνω τον προφορικό με το γραπτό λόγο, 4 διδακτικές ώρες

A' Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- ✘ Να μπειτε στο You Tube (www.youtube.com) και στην αναζήτηση να πληκτρολογήσετε την ερώτηση «Πώς θα αγαπήσουν τα παιδιά μας το σχολείο;» (διάρκεια του βίντεο 9'. 52').
- Αρχικά να παρακολουθήσετε όλη τη συνέντευξη που έδωσε ο καθηγητής Γιώργος Μπαμπινιώτης στη δημοσιογράφο Οντίν Λιναρδάτου.

B' Φάση: Εργασία κατά ομάδες

1η δραστηριότητα: Απόδοση προφορικού λόγου σε γραπτό

- Αφού χωριστείτε σε ομάδες, να συμβουλευθείτε το σχολικό εγχειρίδιο σχετικά με την απομαγνητοφώνηση του προφορικού λόγου και τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται για να δηλωθούν τα παραγλωσσικά στοιχεία. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα να καταγράψει στο τετράδιό της το απόσπασμα της συνέντευξης που περιλαμβάνει την απάντηση του καθηγητή στην ερώτηση της δημοσιογράφου σχετικά με τον μεγάλο αριθμό μαθημάτων και τη βαθμολογία των μαθητών στο σχολείο («κ Λιναρδάτου ... καλύτερη δυνατότητα αξιολόγησης», διάρκεια βίντεο 6'.50'' - 8.00').
- Στο κείμενο που καταγράψατε να σημειώσετε τα παραγλωσσικά γνωρίσματα του προφορικού λόγου, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα κάθε φορά σύμβολα:
- 1η, 2η και 3η ομάδα: στοιχεία επιτονισμού
- 4η, 5η και 6η ομάδα: στοιχεία παύσης
- ✘ Να παρουσιάσετε το αποτέλεσμα της δουλειάς σας σε όλες τις ομάδες. Τι μορφή θα είχε το κείμενο, αν επρόκειτο για προσχεδιασμένο προφορικό λόγο, αν δηλαδή ο κ. Μπαμπινιώτης είχε προετοιμάσει τις απαντήσεις του στη δημοσιογράφο; Υπάρχει η δυνατότητα να διακριθεί μια αυθόρμητη από μια προσχεδιασμένη συνέντευξη;
- ✘ Στη συνέχεια, να αποδώσετε κατά ομάδες το κείμενο του απομαγνητοφωνημένου προφορικού λόγου σε γραπτό, κάνοντας τις απαραίτητες παρεμβάσεις στη διατύπωση, χωρίζοντας παραγράφους και αντικαθιστώντας τα σύμβολα των παραγλωσσικών στοιχείων με σημεία στίξης, αξιοποιώντας και τις σχετικές πληροφορίες του βιβλίου σας. Η κάθε ομάδα να παρουσιάσει στις υπόλοιπες το κείμενο που δημιούργησε. Τι παρατηρείτε για τη σχέση των παραγλωσσικών στοιχείων του προφορικού λόγου με τα σημεία στίξης του γραπτού λόγου;

2η δραστηριότητα: Γνωρίσματα προφορικού και γραπτού λόγου

- Να μπειτε στον Κόμβο για την ελληνική γλώσσα και από την ενότητα Γλώσσα: Θεωρία-Διδασκαλία> Οδηγός>Περιεχόμενα να εντοπίσετε το κείμενο «Προφορικός και Γραπτός λόγος» του Περικλή Πολίτη, εστιάζοντας στα χαρακτηριστικά του προφορικού και του γραπτού λόγου. Ταυτόχρονα να κρατήσετε στο τετράδιό σας σημειώσεις σε γραπτό λόγο.
- ✘ Να κατασκευάσετε έναν πίνακα στο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, όπου θα συγκρίνετε τον προφορικό με το γραπτό λόγο με βάση το παραπάνω κείμενο του Περικλή Πολίτη και τα κείμενα που δημιουργήσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα. Να λάβετε υπόψη σας τη σχέση πομπού-δέκτη, τη χρονική διάρκεια του λόγου, το λεξιλόγιο, τη διατύπωση, τη σύνταξη, την οργάνωση, τη συνοχή και τη συνεκτικότητα στα δύο είδη λόγου. Να συμβουλευθείτε σχετικά και τις πληροφορίες του βιβλίου σας.
- ✘ Η κάθε ομάδα να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της έρευνάς της, να συζητήσετε σχετικά με τη σχέση προφορικού και γραπτού λόγου και να αλληλοεμπλουτίσετε τους πίνακες που κατασκευάσατε με τα γνωρίσματα του προφορικού και του γραπτού λόγου. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για τη σχέση των δύο ειδών λόγου;

3η δραστηριότητα: Είναι ισότιμοι ο προφορικός και ο γραπτός λόγος;

- Να μπείτε στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα και ακολουθώντας τη διαδρομή Θεωρία και Ιστορία>Εγκυκλοπαιδικός οδηγός>Περιεχόμενα>Προφορικός και γραπτός λόγος>Περισσότερες πληροφορίες να διαβάσετε το κείμενο 1 «Η προτεραιότητα του προφορικού λόγου» του Περικλή Πολίτη.
- Να μπείτε στην ιστοσελίδα https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/iframe.html?id=76&heading=2 και να διαβάσετε το κείμενο «Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου και σε τι διαφέρει από τον γραπτό;».
- Να μπείτε στη διεύθυνση <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=118742> της εφημερίδας *Το Βήμα* και να διαβάσετε το άρθρο του καθηγητή Δημήτρη Μαρωνίτη.
- ✘ Με αφορμή τα παραπάνω κείμενα να συζητήσετε κατά ομάδες σχετικά με την προτεραιότητα ενός από τα δύο είδη λόγου ή την ισοτιμία τους. Να καταγράψετε τα επιχειρήματά σας σε ένα έγγραφο του επεξεργαστή κειμένου με μορφή σημειώσεων προσχεδιασμένου προφορικού λόγου.
 - 1η και 2η ομάδα: προτεραιότητα του προφορικού λόγου
 - 3η και 4η ομάδα: προτεραιότητα του γραπτού λόγου
 - 5η και 6η ομάδα: ισοτιμία των δύο ειδών λόγου
- ✘ Ο γραμματέας κάθε ομάδας να εκθέσει τα επιχειρήματα που κατέγραψε η ομάδα του, υποθέτοντας ότι κάνει μια ομιλία για το ίδιο θέμα στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου σας. Εφόσον πρόκειται για προσχεδιασμένο προφορικό λόγο, φροντίστε να αξιοποιήσετε τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά γνωρίσματα της ομιλίας, ώστε η εισήγησή σας να γίνει ζωντανή και ενδιαφέρουσα για τους συμμαθητές σας. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγετε σχετικά με την ισοτιμία ή μη των δύο ειδών λόγου;

Γ' Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- ✘ Να παρατηρήσετε: α) τα γραπτά κείμενα που δημιουργήσατε στο τετράδιό σας (απομαγνητοφωνημένο κείμενο, σημειώσεις προφορικού λόγου, σημειώσεις γραπτού λόγου, σημειώσεις προσχεδιασμένου προφορικού λόγου) και στο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου του υπολογιστή σας (πίνακας καταγραφής εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών στοιχείων, συγκριτικός πίνακας στοιχείων προφορικού και γραπτού λόγου) και β) τα γραπτά κείμενα που διαβάσατε στο σχολικό βιβλίο σας και στους διαδικτυακούς τόπους που επισκεφθήκατε (άρθρα εφημερίδων και ιστολογίων, επιστημονικά δοκίμια).

Σε ποια κείμενα ο γραπτός λόγος είναι επιμελημένος και σε ποια όχι και γιατί;

- ✘ Να αναστοχαστείτε σχετικά με τη συζήτηση που κάνατε για τα γνωρίσματα του προφορικού και του γραπτού λόγου (απροσχεδιαστος προφορικός λόγος) και να τη συγκρίνετε με την ομιλία σχετικά με την ισοτιμία τους (προσχεδιασμένος προφορικός λόγος).

Σε ποια περίπτωση ο προφορικός λόγος ήταν επιμελημένος και σε ποια όχι και γιατί;

Δ' Φάση: Ατομική εργασία για το σπίτι

- ✘ Να πλοηγηθείτε στο διαδίκτυο διερευνώντας πολυτροπικά κείμενα, κείμενα δηλαδή που να συνδυάζουν τον παραδοσιακό κώδικα του γραπτού λόγου τόσο με προφορικό λόγο, όπως ηχητικά μηνύματα ή μουσική, όσο και με μη λεκτικά/εικονικά στοιχεία με στατική ή κινούμενη εικόνα, βίντεο κλπ. Στη συνέχεια, να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο θα συγκρίνετε τον προφορικό και τον γραπτό λόγο με τον πολυτροπικό, σε σχέση με τον βαθμό πρόσληψης του μηνύματός τους από τον δέκτη και την ενσυνείδητη ή ασυνείδητη επίδραση που ασκούν σε αυτόν. Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία για το κείμενό σας και από το άρθρο του Μάριου Πλωρίτη : «Ένας προφήτης των “μέσων” : Ο Μάρσαλ Μακ Λούαν και η επικοινωνία», σελ.100-103 του σχολικού σας βιβλίου. Τέλος, να αναρτήσετε τα πολυτροπικά κείμενα που δημιουργήσατε στο ιστολόγιο εκπαιδευτικών ενδιαφερόντων του σχολείου.

3ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Διάλογος, 2 διδακτικές ώρες

Α΄ Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- Να μπειτε στο You Tube (www.youtube.com) και στην αναζήτηση να πληκτρολογήσετε: «Συζήτηση για τα προβλήματα της παιδείας (1/2)» (διάρκεια του βίντεο 9΄. 40΄΄).
- ✖ Καθώς παρακολουθείτε τον προφορικό διάλογο μεταξύ των ομιλητών, να παρατηρήσετε τη σχέση του λόγου των ομιλητών τόσο με τα εξωγλωσσικά στοιχεία της ομιλίας τους, όσο και με το συγκεκριμένο τηλεοπτικό χωροχρόνο.

Β΄ Φάση: Εργασία κατά ομάδες

1η δραστηριότητα: Στοιχεία του τηλεοπτικού διαλόγου

- ✖ Να συζητήσετε κατά ομάδες τις παρατηρήσεις σας, κρατώντας σημειώσεις στο τετράδιό σας σχετικά με τα εξής:
 - 1η και 2η ομάδα: Πώς καθορίζονται τα εξωγλωσσικά στοιχεία του κάθε ομιλητή α) από τη συγκεκριμένη περίσταση διαλόγου και β) από την ψυχοσύνθεση του κάθε ομιλητή;
 - 3η και 4η ομάδα: Ποιος είναι ο ρόλος του συντονιστή και πώς κατανέμεται ο χρόνος της ομιλίας ανάμεσα στους συζητητές; Πότε επιταχύνεται και πότε επιβραδύνεται ο ρυθμός της συζήτησης;
 - 5η και 6η ομάδα: Πώς προσαρμόζει ο ομιλητής τον λόγο του ανάλογα με τον χώρο; Από τι εξαρτάται η δυνατότητα ταυτόχρονης παρατήρησης από τον τηλεθεατή των αντιδράσεων όλων των συνομιλητών;
- ✖ Να παρουσιάσετε τα συμπεράσματά σας σε όλες τις ομάδες και να συζητήσετε σχετικά με τις προϋποθέσεις ενός επιτυχημένου και εποικοδομητικού διαλόγου.

2η δραστηριότητα: Σημασία του διαλόγου

- Να δείτε στη Wikipedia τον πίνακα «Ο θάνατος του Σωκράτη» που φιλοτέχνησε το 1787 ο Γάλλος ζωγράφος Ζακ-Λουί Νταβίντ (http://en.wikipedia.org/wiki/File:David_-_The_Death_of_Socrates.jpg). Να σκεφτείτε σχετικά με το ρόλο του διαλόγου στον πίνακα.
- Από τις εικόνες του Google (<http://www.google.gr/imghp?hl=el>) στο λήμμα «σημασία διαλόγου» να εντοπίσετε υλικό (φωτογραφίες, πίνακες, αφίσες, κ.ά.) που θεωρείτε ότι σχετίζεται με τη σημασία του διαλόγου για τις διαπροσωπικές και συλλογικές σχέσεις και να το αποθηκεύσετε στον φάκελό σας.
- ✖ Με αφορμή τον πίνακα του Νταβίντ και το υλικό που συλλέξατε από το διαδίκτυο, η κάθε ομάδα, αφού συζητήσει σχετικά με τη συμβολή του διαλόγου σε καθέναν από τους παρακάτω τομείς, να γράψει ένα σχετικό σύντομο άρθρο σε ένα έγγραφο του επεξεργαστή κειμένου. Να εντάξετε στο άρθρο σας τις εικόνες που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικές για το θέμα που πραγματεύεστε, συνοδεύοντας την καθεμία με έναν κατατοπιστικό σχολιασμό.
 - 1η ομάδα: Πώς συμβάλλει ο διάλογος στην εδραίωση της δημοκρατίας;
 - 2η ομάδα: Τι προσφέρει ο διάλογος στην τέχνη;
 - 3η ομάδα: Ποια είναι η συνεισφορά του διαλόγου στην επιστήμη;
 - 4η ομάδα: Ποιος είναι ο ρόλος του διαλόγου στην εκπαίδευση;
 - 5η ομάδα: Πώς οδηγεί ο διάλογος στη σωστή διαχείριση των διαπροσωπικών σχέσεων;
 - 6η ομάδα: Ποια είναι η συμβολή του διαλόγου στην παγκόσμια ειρήνη;

Γ΄ Φάση: Εργασία σε ολομέλεια

- ✖ Αφού η κάθε ομάδα παρουσιάσει το άρθρο της σε όλες τις ομάδες, να επιλέξετε αυτό που θεωρείτε καλύτερο και να το αναρτήσετε στο ιστολόγιο εκπαιδευτικών ενδιαφερόντων του σχολείου.

Δ' Φάση: Ατομική εργασία για το σπίτι: Στοιχεία του λογοτεχνικού διαλόγου

- ✱ Να ξαναδιαβάσετε τα κείμενα «Τα ψάθινα καπέλα» της Μαργαρίτας Λυμπεράκη και «Στέλλα Βιολάντη» του Γρηγόριου Ξενόπουλου που διδαχθήκατε στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Να υποθέσετε ότι είστε δημοσιογράφοι της εποχής που πρωτοεκδόθηκε το καθένα από τα δύο κείμενα και παίρνετε συνέντευξη από έναν από τους δύο συγγραφείς για να τη δημοσιεύσετε σε ένα σύγχρονό σας λογοτεχνικό περιοδικό. Στη συνέντευξη να συμπεριλάβετε ερωτήσεις τόσο για το αφηγηματικό κείμενο όσο και για το θεατρικό έργο σχετικά με α) τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να αποδοθούν τα παραγωγιστικά και εξωγωγιστικά γνωρίσματα του προφορικού λόγου, β) τον τρόπο επίτευξης της φυσικότητας στο διάλογο, γ) τη συμβολή του διαλόγου στη διαγραφή των χαρακτήρων και στην εξέλιξη της δράσης.